

מאיר הזויים זולק ג'

סימן רסב – לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה, ובו ג' סעיפים:
(א) איסור (א) שולחנו ויציע (ב) המטות ויתקן כל ענייני הבית, כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מבהכ"נ. הגה: יהיה שלחנו (ג) ערוך (ד) כל יום השבת, וכן המנהג, ואין לשנות:

(א) שלחנו - מע"ש לילי שבת¹:

(ב) המטות - שיושבין עליהן² [א³] וטוב שתהיה מוצעת גם המטה שישן עליה:

(ג) ערוך וכו' - שזהו כבוד שבת ואחז"ל (שבת קיט ע"ב) שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבהכ"נ לביתו אחד טוב ואחד רע כשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שיהא כן לשבת הבא ומלאך רע עונה אמן בע"כ וא"ל הוא להיפך חס ושלום. [ב⁴] טוב לפנות קורי עכביש מהבית מבע"י לנקות את הבית לכבוד שבת [ג] וטוב ליזהר בסעודת הלילה שלא לזרוק דבר בבית חוץ לשלחן אם אין דרכו לכבד את הבית בדבר המותר [עסי' של"ז] אחר סעודה זו כדי שלא ינוול את הבית וכן בסעודת שחרית אם אינו מכבדו אח"כ:

(ד) כל וכו' - [ד] עד לאחר הבדלה. יש נוהגין [ה⁵] להיות ב' מפות על השלחן מלבד העליונה שעל הלחם משום שכשמנערין המפה נמצא השלחן מגולה:

(ב) (ה) ישתדל שיהיו לו בגדים (ו) נאים לשבת, ואם א"א לו, לפחות ישלשל (פי' ישלשלם כלפי מטה שיהיו ארוכים כמדת העשירים (ז) היושבים בביתם, רש"י שם) בגדיו למטה דרך כבוד:

(ה) ישתדל וכו' - דכתיב וכבדתו ודרשו חז"ל (&) שלא יהא מלבושיך של שבת כמלבושיך של חול [ו⁶] וטוב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול, אפילו חלוק. ואם אפשר לו טוב שיהיה לו גם טלית אחר לשבת:

(ו) נאים - כפי יכלתו ואפילו אם הוא בדרך לבדו ובבית א"י ג"כ ילבוש בגדי שבת כי אין המלבושים לכבוד הרואים כי אם לכבוד השבת [ח"א⁸]. כתב בס"ח⁹ אל יקח אדם ילד בשבת עד שישים תחלה כר בחיקו כדי שלא יטנף בגדיו:

(ז) היושבים בביתם - היינו [ז] שאינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה:

(ג) (ח) ילבש בגדיו הנאים (ט) וישמח בביאת שבת (י) כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת התן וכלה, דרבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא (פי' בערב שבת סמוך לחשכה), ואמר: בואו ונצא לקראת שבת מלכתא¹⁰, ר' ינאי אומר: בואי בלה, בואי בלה. הגה:

¹ ע"י שבת קיט ע"ב: לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת, וע"י רמב"ם (שבת פ"ל ה"ה): מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית וכו'. וע"י ברכ"י סק"א: הנכון לתקן הבית סמוך לערב ולא כאשר נהגו מציעי' מצועות' הבקר אור יום הששי. שיירי כנה"ג. וכן נכון שלא לאחר תיקון הבית והמצעות עד יום שבת כאשר נהגו רבות בנות, כי העיקר לתקן הכל יום הששי מפלג המנחה מעלה מטה לכבוד שבת ולילו כיומו.

² מג"א.

³ וכן הוא בפמ"ג.

⁴ מג"א, וציין לתוצאות חיים, ולא מצאתי, אבל כן מובא בשל"ה (שבת, נר מצוה אות ד): כתב בעל ראשית חכמה בספר תוצאות חיים וזה לשונו, מורי נ"ע כתב שיפנה קורי עכביש מהבית לסוד הרמז, ויתקן הבית בנרות דולקות ומטה מוצעת, עכ"ל. אבל כידוע שזה על פי נסתר, ואין להקפיד. אבל יש לציין שהמילים לנקות את הבית, הוא תוספת של הגר"ז (ס"ב), וצ"ע אם יש מקור בכלל לנקות את הבית לכבוד שבת.

⁵ הוב"ד במג"א.

⁶ ע"י שעה"כ סג ע"א: גם לכל בני אדם הוא צריך לעשות כן. והוא שיזהר ששום מין מלבוש, וכיוצא בו מכל מה שלבש האדם בימי החול, אין ראוי ללבושו ביום שבת, ואפילו החלוק של שבת אין ראוי ללבושו בימי החול כלל, ע"כ. ומכאן משמע שאין שום משמעות בעשיית דברי על פי אריז"ל ללא הכוונה, חוץ מזה.

⁷ מג"א והוא מהמהר"י סגל.

⁸ כלל ה' סי' ז'. וה"ה שאין ענין בגדי שבת לסעודה אלא כל היום, וצ"ע כמה מהר צריכים לפשוט פיג'מות וללבוש בגדי שבת.

⁹ סי' רסז והוב"ד בכנה"ג הגה"ט אות ב.

¹⁰ ע"י כנה"ג (הגה"ט אות ג): ראוי לומר "בואו ונצא לקראת כלה" כשיוצא, כדי להוציא בשפתיו. ובאמרם "בואו ונצא" משמע שהיו יוצאים במקום אחר, והענין הוא לצאת נגד ביתם למקום אור אל הגן או אל החצר במקום פנוי וראוי להקבלה, לא שיחוייב לצאת מן העיר. והכל לפי האדם ולפי המקום (ספר סדר היום). ויש שנהגו לצאת אל העזרה, מקום פנוי ומגולה. ובקצת מקומות ראיתי שאינן יוצאין מבית, הכנסת להכנסת כלה, אלא מקבלין אותה במקומן תוך בית הכנסת, וכן היה מנהג תיר"א מקדמת דנא, ותכף בואי לכאן ערערתי על המנהג והנהגתי לצאת אל חצר

מאיר הזויים זולק ג'

היולצניק עצמו צנגדי שבת (יא) מיד אחר שרחץ עצמו, וזהו כבוד השבת. וע"כ לא ירחץ לשבת אלא (יב) סמוך לערב, שילצניק עצמו מיד¹¹:

(ח) ילבש וכו' - וילך בהם [ח¹²] עד מו"ש אחר הבדלה:
(ט) וישמח בביאת שבת - וכל המרבה לכבודו הן בגופו הן בבגדיו הן באכילה ושתייה הרי זה משובח ועיין בסימן רמ"ב. בזהר¹³ ומקובלים הזהירו מאד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חס ושלום ובפרט בין איש לאשתו וכן מוכח בגיטין (דף נב ע"א) גבי הנהו בי תרי דהוו מינצו בהדי הדדי עי"ש [תו"ש]:
(י) כיוצא וכו' - בקצת מקומות נוהגין לצאת מבהכ"נ לעזרה ואומרים בואו ונצא וכו' [כנה"ג¹⁴] [ט¹⁵] ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו' [י] ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול [יא] נהגו¹⁶ שלא לקבל את השבת ביוה"כ שחל בשבת [יב¹⁷] רק שאומרים מזמור שיר ליום השבת קודם ברכו ואפילו הנוהגין בשאר יום טוב כשחל בשבת לומר עוד איזה מזמורים בשביל שבת:
(יא) מיד אחר וכו' - וגם הנשים נוהגות קודם הדלקת הנרות לרחוץ את עצמן וללבוש בגדי שבת ואשרי להם אמנם בימים הקצרים שמתאחרים לישב בחנות ואח"כ רוחצות ולובשות ובין כך יבואו חס ושלום לספק חילול שבת לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבוא לרחוץ וללבוש וכשמתאחרת מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חול מלבוא חס ושלום לספק חילול שבת ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקטטת אשתו ומצוה גדולה יותר לישב בחשך מלחלל שבת חס ושלום [ח"א]:

(יב) סמוך לערב - היינו כשהוא רוחץ עצמו מעט בביתו וכמו שמובא בגמרא [שבת כ"ה ע"ב] לענין ר' יהודא בר' אלעאי ע"ש אבל כשהוא הולך לבית המרחץ בודאי מהנכון להקדים עצמו כדי שלא יבוא לחילול שבת ובפרט בימי החורף כשהימים קצרים ועיין לעיל בסימן ר"ס סק"א במ"ב מה שכתבנו שם:

העזרה מקום מגולה, ויוצאים עמי הירא את דבר ה'. ויש שנהגו לצאת חוץ לכפר על פני השדה, הרחק כמטחוי קשת.

¹¹ עי' שכנה"ג הגה"ט אות ג: מכאן נוהגים חסידים ואנשי מעשה להלביש עצמם בגדי שבת גם בליל שבת אחר שרחץ עצמו. וכתב שלטי הגבורים [על המרדכי שבת דף ע"א ע"ב אות א] על כן לא ירחץ אלא סמוך לערב כדי שילבש עצמו מיד, וכ"כ בספר המפה בשמו. וכתב מטה משה סימן ת"י, ומפי מורי הגאון שמעתי הטעם, כדי שתהא ההנאה בשבת עצמו, דרחיצת הנאה שלאחר שעה היא, כמו שהביא הטור בא"ח סימן תקנ"ג בשם הרמב"ן ע"כ. ונ"ל לפי דבריהם דאם הלך למרחץ ביום ו' בעוד היום גדול, צריך לחזור ולרחוץ פניו ידיו ורגליו סמוך לערב.

¹² ז"ל (שבת קיח ע"ב): יש ללבוש בגדי שבת בכניסת היום עד מוצאי שבת. אמנם עי' כנה"ג (הגה"ט אות ב) שהוסיף "עד שתחשך ויבדיל", וכן הוא במג"א סק"ב.

¹³ עי' תיקו"ז סד ע"ב הוב"ד במלואים אות 1.

¹⁴ הגה"ט אות ג', והוב"ד במג"א.

¹⁵ עי' לעיל הערה 10, וצ"ע שכן כל סדר "קבלת שבת" היא חידוש של הרמ"ק, וצ"ע למה זה נתפס לכל כלל ישראל

¹⁶ נהגו שלא לקבל את השבת ביום הכפורים שחל להיות בשבת, ואולי נהגו כן על פי הקבלה, ששמעתי אומרים שהכלה היא נפש יתירה, ובכפור כיון דאין כאן נשמה יתירה מפני התענית, שמפני זה הטעם אין אנו מברכין על הבשמים במוצאי י"ה אפילו שחל להיות בשבת, אין כאן קבלת שבת כיון שאין כאן נשמה יתירה. ואין נראה כן מדברי התלמוד בפרק כל כתבי [ק"ט ע"א], אלא דקבלת שבת הוא על השבת, כמ"ש בתשובה חלק אר"ח סימן רצ"ח (שיירי כנה"ג הגה"ט אות ד).

¹⁷ מקור?

מאיר הזויים זולק ג'

1. עי' תיקון"ז סד ע"ב: ועוד שנוי מעשה אם הוא עציב בחולא דיהא חדי בשבתא ואם אית ליה קטטא בחולא עם בר נש או עם אתתיה דיהא ליה שלמא עמה בשבתא ובדא לית רשו לקרבא לסם המות חללה ולבעלה דאיהו אל אחר חלול שבת ובגין דא אמרו קדמאי אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתה (נ"א¹⁸ שתי שבתות כהלכתן) מיד הוו נגאלין: תרגום:

בהגרא"א: ובדא לסם המות חללה כו' - ר"ל, דאיהו¹⁹ נק' חללה זונה, שהיא²⁰ חול, חילול שבת, בדכורא לשון זכר חלול. ושניהם חללים, מחלליה (שמות לא יד), מאן דמכניס חללה זונה בחלל דילה, כמש"ל בתיקון כ"ד (עז ע"א), וש"מ הרבה: ל"ל רשו כו' - דהם עצבון ומחלוקת, ושבת הוא דרגא דשלמא יום השביעי: מיד הוו נגאלין - דעתה בגלותא בע' אומין דילה, וכמש"ל בריש תיקון כ"ד (שם) ואיהי כללא דשבעין אומין (פלחי כוכביא), ואיהי חללה כו': ועיי"ש עוד: מטה הא אתמר דאם הוה רגיל לשמש ביומא דחולא²¹ בקטטה עם אתתיה ובפרודא לא יזדווג לאתתיה בשבתא אלא בשלמא ובגין דא תלמידי חכמים עונתן מליל שבת לליל שבת וצריך לשנויי שבת מיומא דחולא בכלא ואם אית לון שלמא בכל שית יומין דחולא יעבדון תוספת בשבתא בפיוסא דא לדא ברחימו סגי כגוונא דלעילא דאתמר לגבי שכינתא פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי (שיה"ש ה ב) בתוספת מלין דפיוסא כגוונא דא צריך בר נש לפייסא לאתתיה בשבת בתוספת מלין דפיוסא:

תרגום: §

בהגרא"א: מטה הא כו' - ושולחן כבר פי' למעלה, דאם הוה רגיל למיכל ב' סעודות כו': ובפירודא - ר"ל, פירוד הדעות²²:

ועיי"ש עז ע"ב: וצריך דלא יתער עציבו וקטטה מסטרא דטחול אלא דתהא לב נטיר מכלהו דאיהו שבת שמור ומוחא זכור וצריך לקבלא אושפיזין דאינון מלאכין עולימן דנשמה יתירה דאיהי שכינתא עלאה ונפש יתירה דאיהי שכינתא תתאה ואושפיזין דנחתין עמה:

תרגום: §

בהגרא"א: דתהא לב נטיר מכלהו דאיהו שמור כו' - דלבא ומוחא הן שמור וזכור כידוע (לקמן קא ע"ב²³), וכמ"ש בפרשת פנחס (רכד ע"א) אר"פ מסתכל הוינא שמירה בלב כו'²⁴, ע"ש בארוכה. ור"ל לפיכך תהא נטיר, וז"ש ושמרו כו' לדרתם, דירתם²⁵, הלב יהא שמור: וצריך לקבלא כו' ונפש כו' - שהן נגד ב' הנ"ל, זכור ושמור:

¹⁸ שבת קיט ע"ב.

¹⁹ מרדכי שבת תח, הגהות מיימונית שבת פכ"ט ה"ז אות ק.

²⁰ שבת קיג ע"א.

²¹ שבת קיט ע"א.

²² שלטי גיבורים על המרדכי שבת אות רפי, שבת קיג ע"ב.

¹⁸ וכן הוא בשבת קיח ע"ב ובסתרי תורה פרשת וישב.

¹⁹ נדצ"ל דאיהי.

²⁰ נדצ"ל שהוא.

²¹ ובפתורא וכו' ביומא דחולא - נב. "בס"א הוא למטה בהגה, וגם רבינו מוחק זה כמו שמוכח מד"ה מטה."

²² לפי דבריו מתבאר שהפיוס לפני תשמיש עניינו דיבור וחיבור הדעות.

²³ ז"ל: לבא לשמאלא מלכות זכרונות זכור לזכור ודא מוחא לימינא.

²⁴ עי' מלואים אות.

²⁵ עי' לקמן עז ע"ב, וזו"ח פו ע"ד.